

EDITORIAAL

Ivo Michiels heeft ooit een roman geschreven die je op eender welke plaats kan openslaan en beginnen lezen. Je kan de hoofdstukken in een willekeurige volgorde na elkaar lezen en toch blijft het een samenhangend geheel. Op die manier schreef hij niet één roman, maar evenveel romans als er lezers zijn.

Ik vermoed dat de lezers van dit tijdschrift vaak onbewust hetzelfde procedé volgen. Je leest de onderzoeksnota en twee boekbesprekingen op de trein, en in één adem nog een column. Enkele dagen later ga je breeduit in de zetel zitten om te genieten van een essay. Nog wat later berg je het nummer op de plank en lees je nog hoofdzakelijk de rug, tot je het misschien nog eens nodig hebt voor een referentie.

Zo stel ik mij het leven voor van een tijdschriftnummer. Niet slecht misschien maar het kan beter, intellectueel opwindender. Lees dit nummer eens op de manier die Ivo Michiels voorstelt, maar dan welbewust. Stel zelf uw nummer samen, met eigen accenten en contrasten. Mogelijkheden zijn er genoeg. Want in dit nummer zit weer zoveel, er galmen zoveel echo's in van diverse sociologische discussies en 'discoursen' dat je de indruk kunt hebben in het midden van het Vlaamse sociologieforum te staan. Of, zo je al niet in het midden staat (laten we bescheiden blijven), dan toch ergens op een goede uitkijkpost.

Mark Elchardus houdt een pleidooi voor een cultuursociologie die cultuur niet louter reduceert tot franje, vernis, façade, bovenbouw of hoe je het noemen wil. We moeten mensen maar eens opnieuw au sérieux nemen, hun verantwoordingen nemen voor wat ze zijn, en dàar aandacht aan besteden in plaats van te zeer gefixeerd te zijn op hun sociale en economische posities. Laten we minder op zoek gaan naar verborgen motieven en drijfveren, en laten we beter luisteren. Laten we minder paranoïde zijn en wat meer betrokken, zo luidt de pointe van dit betoog, dat overigens als een écht pleidooi, argumenten en retoriek kunstig dooreen weeft.

Dat retoriek en wetenschappelijke argumentatie elkaar niet uitsluiten, toont ook het artikel van Laermans. In ieder handboek over sociologisch onderzoek staat te lezen dat de onderzoeker zijn vooronderstellingen en uitgangspunten zoveel mogelijk moet expliciteren. Maar dat is iets wat haast nooit gebeurt. Ja, men definieert de begrippen die men hanteert en laat zien hoe ze geoperationaliseerd worden. Maar over de ontologische vooronderstellingen - dat wil zeggen over wat de onderzoeker zich zo ongeveer voorstelt als hij het heeft over 'de sociale werkelijkheid' - wordt in alle talen gezwegen. Laermans gaat daar wél verder op in.

Mieke Van Houtte zet in haar artikel drie theorieën uiteen over de sociale processen die gepaard gaan met pensionering: de disengagement-, de continuïteits- en de activiteitstheorie. Op grond van een steekproef bij tweehonderd gepensioneerden concludeert zij dat de meeste gepensioneerden zich gedragen zoals de disengagementtheorie het beschrijft.

Lieven De Rycke onderzoekt of sportbeoefening een invloed heeft op het welbevinden van middelbare scholieren. Hij stelt belangrijke (en verwachte) geslachtsverschillen vast. Maar de resultaten geven ook aan (en dat ligt niet zo voor de hand) dat binnen scholen waar sterk de nadruk wordt gelegd op leerprestaties en inzet, sportprestaties erg weinig toevoegen aan het welzijn.

Hans Waege en Geert Loosveldt gaan in hun methodologische bijdrage na in hoeverre achtergrondvariabelen kunnen gemeten worden door middel van standaardvragen. Meer in het bijzonder nemen zij de vragen die peilen naar geloofsovertuiging (die binnen het waardenonderzoek wordt beschouwd als een achtergrondvariabele) onder de loupe. Aan de hand van dit voorbeeld tonen zij aan dat ook de instrumenten voor het meten van achtergrondvariabelen voortdurend op hun geldigheid moeten worden getoetst.

Von Weizsäcker was in het land. Hij kreeg een eredoctoraat aan de Universiteit Antwerpen. In zijn dankrede sprak hij over een belangrijk thema: de (in)tolerantie tegenover vreemdelingen. Albert Martens zet, in een spitse column, uiteen wat je van een rede van zo'n man kan verwachten en laat zien wat er had kunnen instaan. En als je het dan nog de moeite vindt, kan je von Weizsäcker's rede zelf nalezen.

Maar het Tijdschrift is nu in uw handen.

Erik Henderickx